
Luottolaitoksille

Ohje luottolaitoksen ja sen tytäryhtiöiden tilintarkastajien ja varatilintarkastajien riippumattomuuden valvonnasta

Rahoitustarkastus antaa rahoitustarkastuslain 4 §:n 2 kohdan ja 11 §:n sekä luottolaitostoiminnasta annetun lain 42 §:n nojalla luottolaitoksen ja sen tytäryhtiöiden tilintarkastajien ja varatilintarkastajien riippumattomuuden valvontaa koskevan ohjeen.

Ohjetta laadittaessa on otettu huomioon 10. päivänä huhtikuuta 1984 annettu kahdeksas neuvoston direktiivi lakisääteisten tilintarkastusten suorittamisesta vastuussa olevien henkilöiden hyväksymisestä 84/253/ETY (EYVL N:o L 126, 12.5.1984, s. 20).

1 Riippumattomuuden huomioon ottaminen

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 42 §:n mukaan luottolaitoksen tilintarkastukseen ja tilintarkastajaan sovelletaan tilintarkastuslakia (936/1994) ja osakeyhtiömuotoisen luottolaitoksen tilintarkastukseen ja tilintarkastajaan lisäksi osakeyhtiö-lakia ja osuuspankin tilintarkastukseen ja tilintarkastajaan osuuskuntalakia (247/1954).

Tilintarkastuslain 23 §:n mukaan tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman tilintarkastuksen toimittamiseen ja edelleen, että jos edellytykset riippumattomaan tarkastukseen puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä.

Riippumattomuusvaatimus koskee yksittäistä tilintarkastajaa hänen hoitaessaan tilintarkastustehtävää. Jos tilintarkastajaksi on valittu Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö, koskee riippumattomuusvaatimus tällöin luottolaitoksen tilintarkastuksesta päävastuussa olevaa tilintarkastajaa ja niitä muita tilintarkastusyhteisön tilintarkastajia, jotka tekevät luottolaitoksessa tai sen tytäryhtiössä tilintarkastusta tilintarkastusyhteisön lukuun. Luottolaitoksen ja sen tytäryhtiöiden tilintarkastajien tulee oma-aloitteisesti kiinnittää huomiota riippumattomuuteen ja tiedostaa sitä vaarantavat seikat. Riippumattomuutta koskevat seikat on otettava huomioon myös ennen tehtävän vastaanottamista. Tilintarkastajan tulee toimia riippumattomasti tarkastuksen suunnittelussa, tarkastustyössä ja raportoinnissa.

Riippumattomuus on esteettömyyttä laajempi käsite. *Tilintarkastuslain 24 §:ssä on säädetty niistä seikoista, jolloin riippuvuusuhde ainakin on olemassa ja jolloin tarkastustoiminnan suorittaminen säännöksen perusteella on suoraan kiellettyä esteellisyyden perusteella.* Luottolaitostoiminnasta annetun lain esitöiden (HE 295/92) mukaan tilintarkastajan riippumattomuus voi vaarantua esimerkiksi tilanteessa, jossa

tilintarkastaja omistaa huomattavan määrän tarkastettavan kohteen osakkeita. Samoin riippumattomuutta voi vaarantaa tilintarkastajan taloudellinen riippuvuus tarkastuksen kohteesta, läheinen suhde tarkastuskohteen johtoon sekä liiallinen pyrkimys palvella tarkastuskohteen johtohenkilöitä riippumattomuutta vaarantavalla tavalla.

2 Ilmoitusvelvollisuus

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 42 §:n 2 momentin mukaan luottolaitoksen tilintarkastajaan ei sovelleta tilintarkastuslain 24 §:n 2 momenttia. Näin ollen tilintarkastuslain ehdoton säännös siitä, ettei tilintarkastajalla saa olla rahalainaa tai vakuutta tai vastaavaa etuutta tarkastamaltaan yhteisöltä tai säätiöltä tai kirjanpitolaissa tarkoitettulla tavalla samaan konserniin kuuluvalla yhteisöltä tai sanotussa laissa tarkoitettulla osakkuusyhteisöltä, ei koske luottolaitoksen tilintarkastajaa. Kuitenkin saman lainkohdan mukaan tilintarkastajan on ilmoitettava Rahoitustarkastukselle luottolaitokselta taikka sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yritykseltä saamastaan luotosta tai sen hänen hyväkseen antamasta takauksesta, vastuusitoumuksesta, vakuudesta tai näitä vastaavasta etuudesta. Hallituksen esityksessä luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta (HE 208/97) todetaan ilmoittamisvelvollisuuden tarkoituksena olevan, että Rahoitustarkastus voi valvoa, etteivät luottojen tai takausten määrä tai ehdot ole sillä tavoin tavanomaisesta poikkeavia, että tilintarkastajan riippumattomuuden voi olettaa vaarantuvan.

Ilmoitukset laaditaan oheisen mallin (liite I) mukaisina ja toimitetaan Rahoitustarkastukselle vuosittain yhden kuukauden kuluessa siitä, kun luottolaitoksen ja sen tytäryhtiöiden tilintarkastajat ja varatilintarkastajat on valittu.

Saamansa ilmoituksen perusteella Rahoitustarkastus arvioi, ovatko edellytykset riippumattomaan tarkastukseen vaarantuneet. Arviointiin vaikuttavat muun muassa seuraavat seikat:

- ylittääkö niiden luottojen ja takausten ja muiden vastuiden määrä, joista tilintarkastaja/varatilintarkastaja ja hänen kanssaan samaan asiakaskokonaisuuteen kuuluviksi katsottavat vastaavat, Rahoitustarkastuksen suurten asiakasriskien ilmoittamisesta annetun määräyksen (Rahoitustarkastuksen määräys- ja ohjekokoelma nro 105.3A/B) mukaisen ilmoitusvelvollisuuden (15/10 %) rajan
- onko tilintarkastajalle myönnettyjen luottojen määrä tilintarkastajan taloudelliseen asemaan nähden huomattava
- onko luotto tai takaus myönnetty poikkeuksellisen edullisin ehdoin (korkoprosentti, lyhennysaikataulu, vakuus tai muun luoton ehto) ja ovatko ehdot luottolaitoksen henkilökunnan luotto- tai takausehtoja edullisemmat

- onko luottojen hoitamisessa todettu sopimusrikkomuksia, esim. rästyymistä, tai ovatko luotot sisältyneet Rahoitustarkastukselle tehtävään järjestämättömien ja muiden 0-korkoisten saatavien ilmoitukseen.

Tilintarkastajan/varatilintarkastajan on täydennettävä antamaansa ilmoitusta, mikäli hän toimessaoloaikanaan ilmoittamisen jälkeen on saanut luottolaitostoinnasta annetun lain 42 §:n 2 momentin mukaista merkittävää luottoa tai muuta vastaavaa lain tarkoittamaa etuutta.

3 Tiedoksiantovelvoite

Luottolaitoksen on huolehdittava siitä, että tämä ohje saatetaan tiedoksi luottolaitoksen ja sen tytäryhtiöiden tilintarkastajille ja varatilintarkastajille.

Liite Malli Rahoitustarkastukselle tehtävästä ilmoituksesta